

— Έχετε αναμφισβήτως τούς λόγους ὁμιλοῦσα τοιού-
τοτρόπως· πλὴν, ἐάν δὲν σφάλλω, ὁ Κ. Σαμφὼν δὲν εἶναι
τόσῳ εὐνοϊκῶς διατεθειμένος ὑπὲρ τοῦ Κ. Βελμότ ὥστε
νὰ περιπλεχθῇ τοσοῦτον παρ' αὐτοῦ.

— Ἡ ἀντίφρση αὕτη μ' ἐκπλήττει ἐκ μέρους σας.
Δὲν ἀγνοῶ ἐπὶ τίνι σκοπῷ ἦλθατε ἐνταῦθα καὶ νομίζω ὅ-
τι θεωρεῖτε ἀπίθανον τὴν τῶν σχεδίων σας ἐπιτυχίαν.

— Αἱ κλίσεις τῆς δεσποινίδος Σαμφὼν μοὶ ἐφάνησαν
λίαν ἰσχυραί.

— Καὶ μολαταῦτα δὲν ἐδιστατάτε νὰ δράμητε εἰς
βοήθειαν τοῦ πατρὸς τῆς;

— Ἡ πρὸς τὸν Κ. Σαμφὼν συνδρομὴ μου εἶναι ὑπό-
θεσις ἐμπορικὴ ὅπως δι' ὅλου ἀσχετος πρὸς τὰ αἰσθήματα
τῆς καρδίας. Ὁ Κ. Σαμφὼν δύναται νὰ ἐκλέξῃ ὡς γαμ-
βρόν του ὅντινα ἐπιθυμῇ, οὐχ ἥττον ὅμως ὡς πρὸς ἐμὲ
εἶναι ἀνὴρ εἰς οὕτινος τὴν τιμιότητα ἤθελον ἐμπιστευθῇ ἐν
μέρῳ τῆς περιουσίας μου.

— Διὰ τὸν αὐτὸν λόγον, ὁ Κ. Βελμότ θεωρεῖται ἴσως
παρὰ τοῦ Κ. Σαμφὼν μᾶλλον ὡς ἀνὴρ μετὰ τοῦ ὁποίου
δύναται τις νὰ διαπραγματευθῇ ἐντίμως περὶ ἐντίμων ὑπο-
θέσεων, ἢ ὡς κατάλληλος σύζυγος διὰ τὴν θυγατέρα του.
Πλὴν ὁποῖος καὶ ἂν ᾖ ὁ κίνδυνος αὗτος, δὲν εἶναι, κατὰ
τὸ παρὸν τοῦλάχιστον ὁ σπουδαιότερος. Ἐκεῖνο ὅπερ πρὸ
πάντων μὲ ἀνησυχεῖ εἶναι, δὲν λέγω ὁ ἔρω, ἀλλ' ἡ προ-
τίμησις τῆς Κλάρας πρὸς τὸν Ἐδουάρδον.

— Βίς οὐδένα χροῖται τὴν πρὸς τὸν Ἀγγλον συμπά-
θειάν της, εἶπε μετ' ἐμφαινομένης πικρίας ὁ Ἐρνέστης.

— Καὶ διατί θέλετε νὰ τὸ κρύψῃ κύριε Κλεμανσῶ;
Ὁ Ἐδουάρδος εἶναι ἐξάδελφός της, ὁ Ἐδουάρδος φαίνεται
ὅτι τὴν ἀγαπᾷ, φαίνεται πλούσιος, φαίνεται ἐπιθυμῶν
νὰ τὴν νυμφευθῇ, συνοικέσιον μεταξὺ Κλάρας καὶ Ἐδουάρ-
δου φαίνεται τὸ ἀπλούστερον καὶ ἀρμοδιώτερον πρᾶγμα
τοῦ κόσμου· ὥστε ἡ Κλάρα δὲν σφάλλει μεγάλως ἐάν φαί-
νεται ἀγαπᾶσα τὸν Κ. Βελμότ.

Οἱ λόγοι οὗτοι εἰρωνικῶς λεχθέντες δυσχερέστησαν ἔτι
μᾶλλον τὸν Ἐρνέστην ὅστις ἀπήντησε ξηρῶς:

— Ὡστε, ὡς βλέπετε, δὲν ἠπατήθην ἐπὶ τῶν ὑπὲρ
τοῦ Κ. Βελμότ αἰσθημάτων τῆς δεσποινίδος Κλάρας.

— Τῇ ἀληθείᾳ, σὰς θαυμάζω, κύριε, ἀγνοῶ τί δύναν-
ται νὰ πράξωσι πλέον αἱ γυναῖκες ὅπως σὰς εὐχαριστή-
σωσι.

— Δὲν σὰς ἐννοῶ, κυρία.

— Εἶχον κατὰ μείζονα λόγον τὸ δικαίωμα νὰ μὴ σὰς
ἐννοῶ ὅταν μοὶ ὁμιλεῖτε περὶ τῆς προτιμῆσεως τῆς Κλά-
ρας. Ἵνα ὑπάρξῃ προτίμησις πρέπει νὰ ὑπάρχῃ ἀντιζηλία.
Ἡ ἀντιζηλία δὲ αὕτη, τὸ ὁμολογῶ, δὲν ἦτο δυνατόν νὰ
λάβῃ ὑπαρξίν ἐντὸς τεσσαράκοντα ἡμέρῳ ὡρῶν καθ' ἃς εἴ-
σθε ἐνταῦθα· ἀλλ' εἶναι πάντοτε δυνατόν, καὶ ἐντὸς τῶν

ὁρίων τῆς αὐστηροτέρας ἀδροφροσύνης, ν' ἀποδείξῃ τις εἰς
μίαν γυναῖκα ὅτι ἐπιθυμῇ νὰ τῇ φανῇ εὐάρεστος, πρὸ πάν-
των ὅταν ἡ ἐπιθυμία αὕτη ὑπαγορεύεται ὑπὸ ἐντίμου προ-
θέσεως.

— Ὁ Κλεμανσῶ μὴ θέλων νὰ φανῇ ὡς ἡττηθεὶς, ἀ-
πήντησε μετ' ἡθους ἐπιπλάστου μετριοφροσύνης.

— Κυρία μου, μὲ νομίζετε ἐπιτηδαιότερον ἢ ὅ,τι εἰμαι.

— Καὶ ὅμως ὑπῆρξατε ἀρκετὰ ἐπιτηδεις ὅπως ἀπο-
δείξητε ὅτι δὲν ἐπιθυμεῖτε νὰ εἰσέλθῃτε εἰς ἀνταγωνισμόν.

— Καὶ τὸ ἐννοήσατε;

— Ὅπως καὶ ὁ Κ. Σαμφὼν, ὅπως καὶ ἡ Κλάρα ἦτις
καὶ ἐχάρη διὰ τοῦτο.

— Ἐχάρη; ἀπήντησεν ὁ Κλεμανσῶ ὡσεὶ προσβληθεὶς
διὰ τῆς λέξεως ταύτης.

— Ναι, ἐχάρη διὰ τοῦ ἐπιπολαίου ἐκεῖνου καὶ εἰρω-
νικοῦ κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἥττον ἡθους δι' οὗ αἱ γυναῖκες
ἐν γένει περιφρονοῦν τὰς περιποιήσεις ἃς οἱ ἄνδρες ἀμε-
λοῦν νὰ ταῖς προσφέρουν.

— Ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει, ἡ δεσποινὶς Κλάρα θὰ ᾔ-
ναι κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἥττον ἐρωτότροπος.

— Τότε μόνον ἠδύνασθε ν' ἀποκαλέσητε αὐτὴν ἐρωτό-
τροπον ἐάν προσεφέρετο πρὸς ὑμᾶς ὅπως ὑμεῖς πρὸς ἐμὲ.

— Πρὸς ὑμᾶς, κυρία;

— Δὲν μ' ἐννοεῖτε ἴσως, εἶπεν ἡ κυρία Δέ Καμπᾶς
μετὰ εἰρωνικοῦ ἡθους· ὅταν μοὶ ἐπεδαφιλεύατε περιποιή-
σεις καὶ φιλοφροσύνας δὲν ἐφάντάσθητε ἄρά γε ὅτι ἡ δε-
σποινὶς Κλάρα δύναται νὰ τὸ παρατηρήσῃ; Σιωπᾶτε...
τὸ ὁμολογεῖτε λοιπόν... Ἐσφαλλὲν ὅθεν φανταζομένη
ὅτι αἱ πρὸς ἐμὲ περιποιήσεις σας ἠδύναντο νὰ καταστή-
σωσιν ἔτι περιποιητικώτερον πρὸς αὐτὴν τὸν σὺν Ἐ-
δουάρδον;

— Κυρία μου ποτὲ δὲν ὑπεκρίθην τοιοῦτον πρόσωπον.

— Πῶς! εἶπεν ἡ κυρία Δέ Καμπᾶς εἰρωνικῶς πάν-
τοτε, εἰσθε βέβαιος ὅτι καὶ κατ' αὐτὴν τὴν στιγμήν δὲν
ὑποκρίνεσθε τοιοῦτον πρόσωπον;

Ὁ Κλεμανσῶ ἀνελογίσθη τοὺς ἰδιαιτέρους αὐτοῦ φό-
βους, καὶ νομίσας ὅτι ἡ κυρία Δέ Καμπᾶς τὸν μετεχειρίζετο
ὑπόδωλος ὡς ὄργανον ὅπως διεγείρῃ τὴν ζήλοτυπίαν τοῦ
Κ. Σαμφὼν ἦν οὗτος ἐφοβεῖτο, ἀπήντησε μετὰ προσπεποιη-
μένης ἀδροφροσύνης.

— Κυρία, ἐπεθύμουν νὰ σὰς φανῶ χρήσιμος εἰς ἄλλο τι.

— Σὰς ἀποδίδω ὅ,τι ἠθελήσατε νὰ μοὶ κάμητε καὶ
τοῦτο εἶναι νομίζω δίκαιον

— Ἀλλ' εἶναι ἄρα καὶ συνετόν;

— Μήπως ὁ κίνδυνος ἤλλαξεν ἐπειδὴ ἐγὼ ἔλαβον ἀντὶ
ὑμῶν τὴν πρωτοβολίαν;

— Ἐάν ὑπῆρξα ὅμως ἐγὼ ἀνεπιτηδεις ἢ καὶ οἰημα-
τίας ὀφείλετε ἄρα καὶ ὑμεῖς νὰ ᾔσθε ἀπερίσκεπτος;

— Καί τίς σᾶς εἶπεν ὅτι τὸ παρ' ἐμοῦ πραττόμενον κατὰ τὴν στιγμήν ταύτην δὲν εἶναι συνέσεως ἔργον;

— Διεγείρουσα τὴν ζηλοτυπίαν ἀνδρὸς ὅστις, τὸ γνωρίζω, σᾶς ἀγαπᾷ ἐμμανῶς;

Ἡ κυρία Δὲ Καμπᾶς εἰσήγαγε πρὸς στιγμήν εἴτα δὲ ἐπανέλαβεν:

— Ὁ Κ. Σαμφὼν εἶναι κρεολὸς, κύριε, ὁ Κ. Σαμφὼν εἶναι ζηλοτύπος καὶ αὐτῆς τῆς σκιάς του ἀκόμη. Δύναται κάλλιστα καὶ πρὸς ὑμᾶς αὐτὸν νὰ δειχθῇ τοιοῦτος· ἀλλὰ τοῦτο δὲν δικαιολογεῖ ποσῶς τὴν... ἰδέαν ἣν ἐσχηματίσατε, ὅτι δηλαδή ἡ παρουσία σας δύναται νὰ διεγείρῃ τὴν ζηλοτυπίαν κένενδς ἄλλου. Δύναμαι νὰ ἦμαι μόνη μεθ' ὑμῶν χωρὶς οὐδεὶς νὰ μεριμνήσῃ περὶ τῆς γαλήνης τῆς καρδίας μου... ἐκτὸς τοῦ Κ. Σαμφὼν ἴσως...

— Ἐὰν ἔχῃ τοιοῦτοτρόπως, εἶπεν ὁ Κλεμανσῶ, ἐὰν ἡ προπέτειά μου (ἐπιτρέψατέ μοι νὰ μεταχειρισθῶ ἔκφρασιν ἐνώπιον τῆς ὁποίας ὠπισθοχωρήσατε) ἐὰν ἡ προπέτειά μου, λέγω, δικαιολογεῖται ὑπὸ τοῦ ἰδιαιτέρου χαρακτήρος τοῦ Κ. Σαμφὼν, ἐξηγήσατέ μοι, σᾶς παρακαλῶ, πῶς δύνασθε νὰ ἀποκαλέσητε σύνεσιν ὅπερ ἤδη πράττετε. Γνωρίζω ὅτι διεγείρων τις ὑπονοίας ἀναρρίπτει φλόγα ἥτις ἤρχισεν ἤδη νὰ σβέννεται...

— Τῇ ἀληθείᾳ, κύριε, τόσον ὀλίγον εὐπροσέγορος εἴσθε πρὸς τὸ ὠραῖον φύλον, ὥστε καὶ ἂν ὁ Κ. Σαμφὼν ζηλοτύπος κινούμενος ἤκουε τὴν συνδιάλεξίν μας ταύτην, ἤθελε πεισθῇ περὶ τῶν ὑμετέρων αἰσθημάτων καὶ ἂν ἀκόμη ἀμφεβάλλεν ἐπὶ τῆς πρὸς αὐτὸν συμπαθείας μου.

Πλὴν τοῦτο δὲν εἶναι ὁ μόνος κίνδυνος τῆς συνεντεύξεώς μας ταύτης.

— Ἐγὼ τοῦλάχιστον οὐδένα ἄλλον βλέπω.

— Λίαν ἐπιλήσμων εἴσθε.

— Σᾶς ὁμνῶ ὅτι ἀπόλλυμαι ἐν τοῖς πολυπλόκοις ὑμῶν σοφίσμασι.

— Διότι δὲν ἐνθυμεῖσθε τὰς παρατηρήσεις ὑμῶν αὐτάς.

— Τῇ ἀληθείᾳ, εἶμαι εὐήθης ὡς φαίνεται.

— Τοῦναντίον εἴσθε λίαν ὀξύνοος. Ὅταν μοι ἐξητήσατε συνέντευξιν δὲν ἴδατε διὰ τίνος βλέμματός μας παρεστῆρι ὁ Κ. Βελμότ;

— Πραγματικῶς, κυρία, καὶ δὲν ἀμφιβάλλω ὅτι σκέπτεται νὰ ὠφεληθῇ ἐκ τῆς συνεντεύξεως ταύτης.

— Ἐμβάλλων εἰς τὸ πνεῦμα τοῦ Κ. Σαμφὼν τὴν ὑποψίαν ἐὰν δὲν ἦλθεν ἀφ' ἑαυτῆς καὶ προξύνων αὐτὴν ἐὰν ἤδη ὑπάρχει.

— Τοῦτο φρονῶ καὶ ἐγώ.

— Καὶ ἐγὼ τοῦτο ἐπιθυμῶ.

— Τὸ ἐπιθυμεῖτε, κυρία;

— Τὸ ἐπιθυμῶ, κύριε. Ἐκαστον κακὸν φέρει ἀποτέλεσμα· ἡ συκοφαντία εἶναι βέλος ὅπερ ἐπιστρέφει κατὰ τοῦ

ρίπτοντος αὐτὸ ὅταν δὲν προσβάλλῃ τὸ σκοπούμενον. Αἱ δὲ συκοφαντίαι τοῦ σὴρ Ἐδουάρδου θὰ ὦσι τόσα ὅπλα κατ' αὐτοῦ τοῦ ἰδίου ὅταν ἀποδείξω τὸ ἀνυπόστατον αὐτῶν. Ἡ συνδιάλεξις ἡμῶν ἔχει ἀγαθὸν σκοπὸν καὶ δὲν θέλω λείπει νὰ τὸν ἐκθέσω εἰς τὸν Κ. Σαμφὼν ἐν καταλλήλῃ στιγμή. Ἀλλὰ τότε μόνον θὰ ἦναι κατάλληλος στιγμή, ὅταν ὁ Κ. Βελμότ θὰ πράξῃ τὴν ἀνοσίαν τοῦ νὰ μᾶς συκοφαντήσῃ, διότι τοῦτο θὰ ἦναι ἡ πρώτη ἀκτίς ἣν θέλομεν ρίψῃ ἐπὶ τῶν μυστηριωδῶν σχεδίων αὐτοῦ τοῦ ἀνθρώπου.

— Εἴσθε ἐπιτηδειότατη, κυρία.

— Ἀλλὰ εἵμεθα περιπεπλεγμένοι μετ' ἀνθρώπου τρομερᾶς ἐπιδειξιότητος.

— Συμμερίζεσθε ὅθεν τοὺς φόβους τοῦ Κ. Ὅθεν ἐπὶ τῶν πολιτικῶν ἀποτελεσμάτων τῆς ἐν τῷ τόπῳ τούτῳ ἐγκαταστάσεως τοῦ σὴρ Ἐδουάρδου;

— Οἱ φόβοι οὗτοι δὲν εἰσὶν ἀνυπόστατοι, πρὸ πάντων ἕνεκα τῆς ἐμμέτου ὑποστηρίξεως ἣν οἱ ἐλευθεροφρονοῦτες παρέχουσιν εἰς τὰς σκευαίρας τῆς Ἀγγλίας. Πλὴν, κίνδυνός τις ἦττον σοβαρὸς, πλὴν περισσώτερον ἀληθὲς καὶ ἐπικείμενος, μὲ ἀπασχολεῖ.

Αἱ ἀποικίαι διατρέχουσιν ἀληθῶς προφανῇ κίνδυνον, ἀλλὰ δὲν στεροῦνται καὶ ἐνθέρμων καὶ ἀξίων ὑπερασπιστῶν οἵτινες θέλουσιν ἀντικαταστήσει δι' ὧν τῶν μέσων, ἐνθ' ἐνταῦθα ὑπάρχει ἀσθενὲς τι πλᾶσμα οὗτινος ἡμεῖς εἵμεθα οἱ μόνον ὑπερασπισταί, τὸ δὲ ἀσθενὲς τοῦτο πλᾶσμα εἶναι ἡ Κλάρα.

Πᾶν ὅ,τι ἤθελεν ἐνεργήσῃ κατὰ τῶν ἀποικίων ὁ Κ. Βελμότ, γινόμενος γαμβρὸς τοῦ Κ. Σαμφὼν ἤθελεν ἀνασταλῇ ἴσως παρ' ἀνθρώπων κάλλιον ἡμῶν γνωσκόντων τὰ περὶ αὐτοῦ· ἀλλὰ τὰς λύπαις αἵτινες θὰ ὦσι σύντροφοι τῆς Κλάρας ἐὰν αὕτη συζευχθῇ τὸν ἀνθρώπον αὐτὸν, οὐδεὶς θέλει δυνηθῇ νὰ ἀναστείλῃ, οὐδ' αὐτὸς ὁ πατήρ της. Ἴδού ὅθεν ἐκ τίνος βαρᾶθρου ὀφείλομεν νὰ σώσωμεν τὴν Κλάραν.

— Ὁ Κ. Βελμότ εἶναι λοιπὸν ὁ ἀνθρώπος οὗτος...

Ὁ Ἐρνέστος εἰσήγαγεν ἀπορῶν ὁποῖον ἐπίθετον νὰ ἐπιβάλλῃ εἰς τὸν Ἀγγλὸν καὶ αὐτὴ ἡ κυρία Δὲ Καμπᾶς ἐδίστασεν ἐπὶ μικρὸν εἴτα δὲ ἐξηκολούθησεν:

— Ὁ ἀνθρώπος αὐτός, κύριε Κλεμανσῶ, εἶναι κακὸς τρόπος.

— Γνωρίζετε περὶ αὐτοῦ, νομίζω, κάλλιον παντὸς ἄλλου ἐκ τῶν ἐνταῦθα.

— Γνωρίζω περὶ αὐτοῦ πολλὰ· τόσα πολλὰ ὅμως, ὥστε οὐδὲν δύναμαι νὰ εἰπῶ ἄνευ ἀποδείξεων.

Τὸ νὰ κατηγορήσῃ τις τινα ἐπὶ σφάλματι καὶ τοι σοβαρῶ, ὅταν τὸ σφάλμα τοῦτο ἀνάγεται εἰς τὴν τάξιν τῶν συνήθων πλημμελημάτων, εἶναι πολλάκις κινδυνώδες, ἀλλὰ ὑπάρχει καὶ πιθανότης ἐπιτυχίας τῆς κατηγορίας· πλὴν

τὸ νὰ κατηγορήσῃ τις ἄνθρωπον ἐπ' ἐγκλήματι, . . . ἐγκλήματι ἀνοσίῳ, στυγερώ, ἀποτροπαίῳ, . . . τοῦτο μόνον ἐπὶ ἐναργῶν καὶ ἀναμφιλέκτων ἀποδείξεων δύναται νὰ πράξῃ καὶ δυστυχῶς στεροῦμαι τοιούτων. Δὲν ἔχω παρὰ τὴν διαβεβαίωσιν τῶν ὄσων μοι εἶπον, περὶ τῶν ὁποίων δὲν ἀμφιβάλλω ποσῶς, καὶ ἅπερ δι' ἐμὲ εἰσὶν ἡλίου φαινέστερα, ἀλλὰ τὰ ὁποῖα δὲν θέλουσι γείνει δεκτὰ ἀνευ αξιοπίστου μαρτυρίας ἦν ἀδυνατῶ νὰ παρέξω.

— Καὶ δύνασθε ἀραγε νὰ μοι ἐμπιστευθῇτε αὐτά;

— Εὐχαρίστως, καθ' ὅσον μᾶλλον ὀφείλω νὰ σᾶς τὰ εἶπω. Ἡ διήγησις αὕτη θὰ ἦναι σκληρὰ δι' ἐμὲ ἀλλ' ἤθελον νομίσαι ἐμαυτὴν δειλὴν καὶ παλίμβουλون ἐάν ὀπισθοχώρουν ἐνώπιον τῶν ἠθικῶν περισπασμῶν.

Πρὸς τοῦτοις ἡ διήγησις αὕτη θέλει σᾶς ἀποδείξει διατί δὲν δύναμαι ν' ἀποκαλύψω τὴν ἀλήθειαν εἰς τὸν Κ. Σαμφὼν καὶ ὁποίας προκαταλήψεις ἤθελον εὑρεῖ ἐν τῷ πνεύματί του· καὶ πρὸς τοῖς ἄλλοις, ὁποῖαν ιδέαν καὶ ὁποῖους σκοποὺς καὶ ἂν ἔχητε ὡς πρὸς τὴν Κλάραν, ἡ διήγησις αὕτη θέλει σᾶς πείσει νὰ συνάψῃτε τὰς προσπάθειάς σας μετὰ τῶν ἐμῶν ὅπως σώσωμεν τὴν ἀθῶαν ταύτην νεάνιδα ἀπὸ τὸ ἐπαπειλοῦν αὐτὴν μέλλον πρὸς τὸ ὁποῖον προχωρεῖ μετ' ἀθῶας εὐπιστίας καὶ εἰς ὅπερ ὁ πατὴρ της θὰ τὴν ἀφήσῃ

νὰ κηρυχθῇ ἕνεκεν τοῦ ἀδρανοῦς χαρακτῆρός του. Διότι ὁ Κ. Σαμφὼν καὶ τοὶ ἀποστρεφόμενος ὀλίγον τὸν σὺν Ἐδουάρδον καθὼ Ἀγγλον, καὶ τοὶ μὴ νομίζον αὐτὸν ἄσχετον ὀλατελῶς πρὸς ἐνθουσιαστικὰς τινὰς ιδέας αἵτινες τῷ ἀπαρέσκουσι, ἤθελον ζῶν καὶ τὰ ἴδια αἰσθήματα καταστείλει καὶ συνενάισαι εἰς τὸ μεταξὺ Κλάρας καὶ Κ. Βελμὸτ συνοικέσιον ἐὰν ἐγνώριζεν ὅτι ἡδύνατο νὰ εὕρῃ τὴν εὐδαιμονίαν ἐν τῷ συνοικεσίῳ τούτῳ. Ὅπως αὐτὸς, περισσότερον αὐτοῦ εἶχον ἐλπίζει ἐπὶ τῆς ἀφίξεώς σας, ὅπως ἀντισταθμίσωμεν τὴν ἐπιρροὴν τοῦ Κ. Βελμὸτ. Ἀλλ' ὑμεῖς ἐγκατελείψατε τὸ πεδῖον τῆς μάχης.

— Δὲν δύναμαι νὰ ἐπανέλθω;

— Ἀροῦ μὲ ἀκροαθῇτε πράξατε ὅπως σᾶς φανῇ εὐλογον. Ἡ διήγησις ὅμως αὕτη εἶναι παρατεταμένη καὶ ἂν θέλετε καθήμεθα εἰς τὸ ὑπὸ τὴν βανανέαν ἐκείνην ἐδώλιον.

— Εὐχαρίστως· σᾶς ἀκούω κυρία, καὶ ἐστὲ βεβαία ὅτι ἀποτείνεσθε εἰς ἄνθρωπον οὗ τινος ἡ διακκεστέρα ἐπιθυμία εἶναι νὰ σᾶς δείξῃ ὅτι ἦτον ἄξιος τῆς ἐμπιστοσύνης σας.

— Τὸ πιστεύω κύριε.

Ὁ Κλεμανσῶ καὶ ἡ κυρία Δὲ Καμπᾶς ἐκάθησαν πλησίον ἀλλήλων καὶ ἡ τελευταία ἤρξατο ὧδε πῶς:

ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟΝ.

Α'.

Η ΚΥΡΙΑ ΔΕ ΚΑΜΠΑΣ.

Διεκόψαμεν τὴν διήγησίν μας καθ' ἣν στιγμὴν ὁ Κλεμανσῶ καὶ ἡ κυρία Δὲ Καμπᾶς εἶχον καθῆσαι πλησίον κολοσιαίας τινος βανανέας.

Τὸ φυτὸν τοῦτο οὗ τινος ἡ αὐξησις τελειοποιεῖται ἐντὸς δεκαπέντε μόλις μηνῶν ὅπερ πολλάκις ἔχει ὕψος δεκαπέντε ποδῶν καὶ οὗ τινος ὁ κορμὸς σύγκειται ἐκ μόνῃς τῆς συγκεντρώσεως τῶν μίσχων τῶν φύλων του, ξηραίνεται ἅμα καρποφορήσῃ. Ἀλλὰ πολλάκις ἐκ τῶν εἰς τὴν γῆν ἐναπολειμμένων ῥιζῶν βλαστάνουν νέοι κορμοὶ οἵτινες ἀναπτύσσονται ὡσαύτως ὡς ὁ πρῶτος.

Καθ' ἕκαστον ἔτος ἡ ῥίζα αὕτη ἐκτείνεται, αἱ παραφυάδες αὐτοῦ πολλαπλασιάζονται, χάρις δὲ εἰς τὴν γόνιμον θρέψιν τῆς γῆς καὶ τοῦ ἡλίου, δύναται τις καθ' ἕκαστον ἔτος νὰ ἴδῃ βλαστάνον καὶ μαραινόμενον τὸ φυτὸν τοῦτο ὅπερ ἕνεκα τοῦ ὕψους αὐτοῦ καὶ τοῦ πλάτους τῶν φύλλων του παρίσταται ὡς εἰδός τι μικροῦ ἄλσους εἰς τὰ ὅμματα τοῦ Εὐρωπαίου.

Τὰ φύλλα αὐτοῦ ἀραιοῦνται εἰς τὸν ἐλάχιστον ἄνεμον εἰς τὴν σύγκρουσίν των δὲ ταύτην ἀναδίδουν μονότονόν τινα καὶ πένθιμον ψθυρισμὸν ὁμοιάζοντα τοὺς μεμακρυσμένους μηχανομῶς τῆς θαλάσσης.

Αἱ λεπτομέρειαι αὗται δὲν εἰσὶ περιτταὶ εἰς τὴν διήγησίν μας ἥς μέρος ἐξεθέσαμεν ἤδη εἰς τὸν ἀναγνώστην.

Ἦδη ἀρχόμεθα τῆς διηγήσεως ἣν ἡ κυρία Δὲ Καμπᾶς ἐποίησατο τῷ Κλεμανσῶ.

— Γνωρίζετε, κύριε, ὅτι ἡ συνθήκη τῶν 1814 ἐδωσεν εἰς τὴν Ἀγγλίαν τὴν νῆσον τῆς ἁγίας Λουκίας.

Ἡ ἀποικία αὕτη, ἀσήμαντος ἀληθῶς αὐτὴ καθ' ἑαυτήν, ἔθετε τὴν Ἀγγλίαν ἐν μέσῳ τῶν Ἀντινήσων καὶ τῇ ἐπέτρεπε νὰ ἐνεργήσῃ κατὰ τὸ πρὸ πολλοῦ σχηματισμένον σχέδιόν της, τὴν καταστροφὴν δηλαδὴ τῆς γαλλικῆς δυνάμεως εἰς τὸ μέρος τοῦτο τοῦ Ἀτλαντικοῦ Ὠκεανοῦ.

Πραγματικῶς ἡ συνθήκη τῶν 1814 ἐκτὸς ὅτι ἤρπαζεν ἀπὸ τὰς χεῖρας τῆς Γαλλίας τὰς ἀποικίας ἀπάσας, κατήρ-

ημε και την συναλλαγματικήν δίδουσα πενταετή προθεσμίαν εἰς τὰς γαλλικὰς καὶ ἀγγλικὰς ἀποικίας ὅπως ἐκτελέσωσιν ὀριστικῶς τὰς διατάξεις ταύτας.

Τὸ τελευταῖον τοῦτο μέτρον μολονότι δὲν ἐτέθη ὁλοτελῶς εἰς πρᾶξιν, ἐνῶ εἰκοσιτέσσαρα ὅλα ἔτη παρήλθον ἔκτοτε, ὑπῆρξεν ὁμως αἷτιον καταστροφῆς εἰς τοὺς ἀποίκους τῆς ἀγίας Λουκίας οἵτινες εἶχον βραχυτάτον μέλλον ἐνώπιόν των ὅπερ ἐπὶ μακρῷ χρόνῳ ἔμεινεν ἀδύνατον. Ἀλλ' ἡ Ἀγγλία δὲν ἀπέβλεπεν εἰς δημόσιον πλοῦτον ἀφαιρουσά τινὰς νήσους τῆς Γαλλίας, οὐδὲ συνεκινεῖτο εἰς τὰ παράποννα τῶν νέων τῆς ὑπηκόων ἀπάντων γαλλικῆς ὄντιον καταγωγῆς.

Μεταξὺ ἐκείνων οἵτινες δὲν ὑπῆρξαν ἱκανοὶ ὅπως ἀντιπαλαίσωσι κατὰ τῆς κακοβουλίας τῆς ἀνωτέρας ἀρχῆς, ἦτο καὶ ὁ Κ. Δὲ Καμπᾶς οὗ τινος τὸ ἐργοστάσιον διελύετο ἀπὸ ἡμέρας εἰς ἡμέραν ἕνεκεν τῆς λειποταξίας καθ' ἧς οὐδεμίαν ἐτύγχανον προστασίας οἱ ἀποικοί.

Ἐν τούτοις, ἐξ ἀγαθῆς τύχης, ἡ κατοικία τοῦ Κ. Δὲ Καμπᾶς δὲν ἐδράβη κατὰ τὴν τρομερὰν καταιγίδα τῶν 1847 ἥτις κατέστρεψε τοσαύτας ἄλλας ἀπὸ βάρων καὶ ἥτις ἔθαψε τὸν Ἀγγλον διωκτὴν ὑπὸ τὰ εἰσπικτὰ τῶν ἀνακτόρων του.

Ἡ κατοικία ὁμως τοῦ πατρός μου ἥτις ἦτον ἡ πλουσιωτέρα τῆς τοῦ Κ. Δὲ Καμπᾶς, ὑπέστη τὴν τύχην τῶν ἄλλων. Οἰκίαι, κηλὺσαι, ἐργοστάσια, ἀποθήκαι, τὰ πάντα κατεκρημνίσθησαν ἢ μᾶλλον ἐσαρώθησαν ἐκ τοῦ ἐδάφους. Οὐδὲν δένδρον ἔμεινεν ὄρθιον, τὰ ζῶα ἐπνίγησαν παρασυρθέντα ὑπὸ τῶν χειμάρρων, καὶ ἐὰν ἡμεῖς αὐτοὶ δὲν ἀπωλέσθημεν ἐν τῇ τρομερᾷ ἐκείνῃ καταστροφῇ, τοῦτο ὀφείλομεν εἰς τὴν ἀφοσίωσιν τῶν δούλων μας οἵτινες περικυκλώσαντες ἐμὲ καὶ τὸν πατέρα μου μᾶς ἐπροφύλαττον ἐκ τοῦ κινδύνου τοῦ νὰ ἀρπαγῶμεν ὑπὸ τοῦ ἀνέμου ἐν τῷ ὑποίῳ εἶχομεν καταφύγει ἐξώστη, καὶ ἐκ τοῦ κινδύνου τοῦ νὰ φανευθῶμεν ὑπὸ τῶν τεμαχίων τῶν κεράμων τῆς στέγης ἢ τῶν κλάδων τῶν δένδρων οὓς ἡ καταιγὶς ἐξεσφενδόνιζεν ὥσπερ σφαίρας τηλεβόλου. Πολλοὶ ἐκ τῶν δυστυχῶν ἐκείνων ἔγειναν θύματα τῆς ἀφοσιώσεως αὐτῶν, ὅτε δὲ κατεπίγασεν ὁ λαίλαψ ἐμείναμεν ἄνευ ἀσύλου, ἰδιακτῆται ἐρειπωμένων ἀπὸ βάρων γαιῶν.

Μόλις μᾶς ὑπελείπετο ἑκατοστὴς τις μαύρων, ἥτοι ἑκατὸν πειναλέα στόματα, ἑκατὸν ἄνθρωποι οὓς δὲν ἠδυνάμεθα νὰ θρέψωμεν καὶ ὧν ἡ πώλησις ἦν ὁ μόνος ἐναπολειπόμενος ἡμῖν πόρος.

Δυστύχημα ὅμοιον τοῦ ἡμετέρου εἶχε ἐνσκήψει εἰς πολλοὺς τῶν κατοίκων, ἡ δὲ πώλησις τῶν δούλων ἀπέβαινε δυσχερὴς καὶ λίαν ἀκαρπός· ὥστε ἵνα ἀποκρούσουν ὅσω τὸ δυνατόν τὴν γενικὴν καταστροφὴν, οἱ ἀποικοί προτίμῃσαν νὰ συναθροισθῶσι καὶ συνεταρισθῶσιν. Ἐκεῖνοι ὧν

ἡ κατοικία εἶχε βλαβὴ ὀλιγώτερον τῶν ἄλλων ἔλαβον τοὺς δούλους ἐκείνων οἵτινες, ὡς ἡμεῖς, δὲν εἶχον πλέον τὰ μέσα ὅπως ἐξακολουθήσωσιν ἐργασίας· ἀντὶ δὲ τῆς παραχωρήσεως ταύτης, ἐδίδον εἰς τὸν συνεταῖρόν των ἐν μερίδιον τῆς ἰδίας ἐκείνης κατοικίας.

Συμβίβασμός τοιοῦτος ἔλαβε χώραν μεταξὺ τοῦ πατρός μου Κ. Βερνάν, καὶ τοῦ Κ. Δὲ Καμπᾶς, ἀρχαίου του φίλου, μετὰ τινος δὲ καιρὸν ἀπὸ τῆς καταστροφῆς ἐκείνης, ἐγκατέστημεν εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ τελευταίου τούτου.

Κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην ἤμην ἐπτά ἐτῶν σχεδόν, ὁ δὲ υἱὸς τοῦ Κ. Δὲ Καμπᾶς ἦτον εὐκασκετής.

Καίτοι συνδεδεμένοι δι' εἰλικρινοῦς καὶ ἀκραιφνοῦς φιλίας, ὁ Κ. Δὲ Καμπᾶς καὶ ὁ πατήρ μου ἤρχοντο πολλάκις εἰς σπουδαίας φιλονεικίας, καὶ ἐκτοντάκις αἱ φιλονεικίαι αὗται ἐμελλον ν' ἀπολήξωσιν εἰς διάρρηξιν σχέσεων ἐὰν τὸ συγκαταβατικὸν καὶ ὑπομονητικὸν τοῦ πατρός μου ἀφ' ἐνός, ἀφ' ἐτέρου δὲ ὁ καλοκάγαθος καίτοι βίαιος χαρακτήρ τοῦ Κ. Δὲ Καμπᾶς, καὶ πρὸ πάντων ἡ ταυτότης τῶν συμφερόντων δὲν προλάβωσαν τὸ δυσάρεστον αὐτὸ συμβάν· Ἡ πηγὴ τῶν φιλονεικιῶν αὐτῶν ἦν ἡ ἀντίθεσις τῶν ἰδεῶν των ἐφ' ὅλων τῶν ζητημάτων.

Ὁ Κ. Δὲ Καμπᾶς ἦτον εἰς ἐκ τῶν Γασκόνων εὐπατριδῶν, ὅστις ἐλθὼν εἰς τὰς Ἀντινήσους πρὸ τῆς ἐπαναστάσεως, ἐβδελύττετο τὰς ἀρχὰς αὐτῆς, οὐχὶ μόνον ὡς εὐπατρίδης, ἀλλὰ πρὸς τούτοις καὶ ὡς κάτοικος τῶν ἀποικίων. Ὅθεν ἕνεκα τῶν αἰσθημάτων του αὐτῶν, ἔτρεφε πρὸς τὴν Ἀγγλίαν, ἥτις κατεφέρετο ἀκαταπαύστως κατὰ τῆς ἐπαναστάσεως, ἀπεριόριστον θαυμασμὸν φθάνοντα μέχρι λατρείας.

Ὅτε δὲ κατὰ τὸ 1814 ἔμαθε τὴν πτώσιν τῆς αὐτοκρατορίας καὶ τὴν ἐπανάκαμψιν τῶν Βουρβόνων, ἐθεώρησε τὴν Ἀγγλίαν ὡς εὐεργέτριαν καὶ προστάτριάν τινα θεόττητα, ἐν τῷ ἐνθουσιασμῷ του δὲ τούτῳ παρεδέχθη ὅτι ἡ κατάργησις τῆς συναλλαγματικῆς καὶ ἡ ἀπελευθέρωσις τῶν δούλων ἦτον εὐεργέτημα τοῦ φιλοδικαίου τούτου ἔθνους ὅφ' οὗ τοὺς νόμους εὐτυχῶς εἶχε.

Ὁ πατήρ μου δὲν ἦτον εὐπατρίδης· ὁ πατήρ μου εἶχεν ἐγκολπωθῆ προθύμως τὰς ἐπαναστατικὰς ἀρχὰς, ὅτε δὲ τὸ 1814 ἐλεύσατο, ἐθεώρησεν ὡς δυστύχημα τὴν ταπείνωσιν τῆς πατρίδος καὶ μετὰ ψυχικῆς ὀδύνης εἶδε τὴν Ἀγίαν Λουκίαν μεταβαίνουσαν ὀριστικῶς ὑπὸ τὴν Ἀγγλικὴν δυναστείαν, καθὼ προβλέπων τὴν καταστροφὴν τῆς ἀποικίας ταύτης ἐν τοῖς φιλανθρωπικοῖς δῆθεν μέτροις τῆς Ἀγγλίας.

Μεταξὺ τοιοῦτων ἀντιθέτων αἰσθημάτων καὶ τοιούτων ἐναντίων ἰδεῶν, ἐννοεῖτε βεβαίως ὅποια ἦσαν τὰ ἀντικείμενα τῶν λογομαχιῶν των.

— Πῶς, ἔλεγεν ὁ Κ. Δὲ Καμπᾶς, παραδέχεσθε ὡς λογικωτάτην τὴν ὑπὸ τῆς Ἐθνοσυνελεύσεως κατάργησιν